

VGR Analys 2023:41

Samhällsutveckling i Dalsland och Västsverige 2023 – Det goda livet i Dalsland

ARBETSMATERIAL v.230822

Innehåll

Bakgrund	2
Uppföljning av samhällsutvecklingen i Dalsland och Västsverige	5
Attraktivitet – fortsatt nettoutflyttning, färre jobb och låga fastighetspriser	5
Sysselsättning – färre stödberoende, sjunkande arbetslöshet och ökad andel sysselsatta	10
Utbildning – Förbättrade skolresultat, låg utbildningsnivå och få platser i högre utbildning	14
Samhörighet och välbefinnande – Högt välbefinnande, framtidstro och bra sociala relationer	16
Sammanfattning och slutsatser	19
Slutsatser för det fortsatta arbetet	20

Figurförteckning

Figur 1 Plan för genomförande	2
Figur 2 Uppföljningsmall med indikatorer	3
Figur 3 Nettoflyttning Dalsland 2000 till 2022, antal	5
Figur 4 Summerad nettoutflyttning Dalsland 2000 till 2022, antal per ettårsklass	5
Figur 5 Summerad nettoutflyttning Dalsland 2013-2018 och 2019-2022, antal per ettårsklass	6
Figur 6 Andel invånare per ettårsklass 2022/23 i Västra Götaland och Dalsland, %	6
Figur 7 Befolkningsutveckling per kommun i kommunerna i Västsverige 2000 till 2022, %	7
Figur 8 Fastighetspriser småhus i Västsverige, snittpris per kommun 2022, miljoner kronor	8
Figur 9 Antal arbetstillfällen i Dalsland och Västra Götaland fördelat på branscher kvartal 1 2023, % ..	9
Figur 10 Andel sysselsatta av befolkningen i åldern 20 till 65 år kvartal 1 2020 respektive 2023, % ...	10
Figur 11 Andel sysselsatta utrikesfödda av befolkning i åldern 20-65 år kvartal 1 2020 resp. 2023, %	11
Figur 12 Arbetslöshet kvartal 1 2020 respektive 2023, %	12
Figur 13 Arbetslöshet för utrikes födda kvartal 1 2020 respektive 2023, %	12
Figur 14 Försörjda av sociala ersättningar och bidrag 20-64 år 2020/ 2022, andel helårspersoner, %	13
Figur 15 Elever med godkända betyg för att läsa vidare på yrkesgymnasium 2019 och 2022, %	14
Figur 16 Utbildningsnivå kvinnor/män 2012/2022 i olika åldrar, Dalsland och Västra Götaland, %	15
Figur 17 Välbefinnande – Inte nöjda med livet i Västra Götaland, regiondelar 2022, %	16
Figur 18 Meningsfullhet (nytta) – Västra Götaland, regiondelar 2022, %17	
Figur 19 Framtidstro – Syn på personlig framtid, Västra Götaland, regiondelar 2022, %	17
Figur 20 Tillit – Lita på de flesta andra människor, Västra Götaland, regiondelar 2022, %	18
Figur 21 Samhörighet (känna sig nära andra) – Västra Götaland, regiondelar 2022, %	18
Figur 22 Praktiskt stöd – Västra Götaland, regiondelar 2022, %	18
Figur 23 Sammanfattning av resultaten i matrisform	20

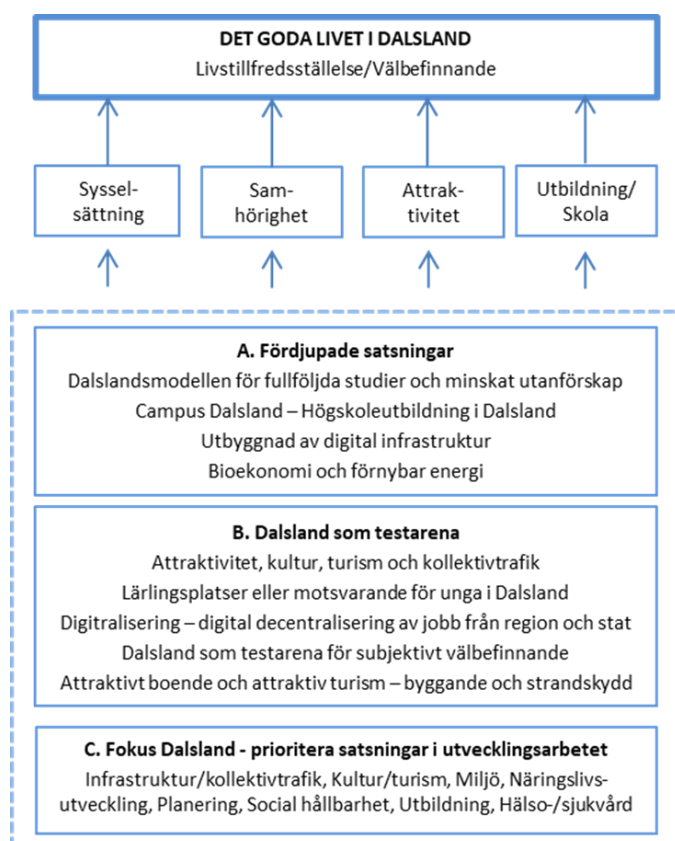
Samhällsutvecklingen i Dalsland och Västsverige 2023

Det goda livet i Dalsland

Bakgrund

Inom ramen för den regionala utvecklingsstrategin för Västra Götaland pågår sedan 2022 ett initiativ för att stärka den långsiktiga utvecklingen i Dalsland – Det goda livet i Dalsland. Arbetet bedrivs gemensamt mellan kommunerna i Dalsland inklusive Vänersborg, Västra Götalandsregionen, Länsstyrelsen i Västra Götalands län och Fyrbodals kommunalförbund. I ett första skede till 2025. En gemensam avsiktsförklaring om att medverka inom respektive ansvarsområden och prioritera Dalsland baserat på en genomförandeplan har skrivits under av samtliga parter. Bakgrunden är en analys av den långsiktiga sociala och ekonomiska utvecklingen i Dalsland kompletterad med en bild av hur invånarna själva ser på sina liv som Västra Götalandsregionen genomförde under 2020/21 (VGR Analys 2020:51). I rapporten beskrivs också ett urval av de satsningar som görs på regional utveckling i landskapet över tid samt resurser inom olika områden.¹

Figur 1 Plan för genomförande

Källa: Det goda livet i Dalsland – Plan för genomförande, VGR
Hemsida - fyrbodal.se/projekt/samhallsutveckling/det-goda-livet-i-dalsland/

¹ <https://www.vgregion.se/regional-utveckling/verksamhetsomraden/dalsland/>

Insatserna i planen handlar om att stärka grundläggande strukturella förhållanden med fokus på utbildning, digitalisering och bioekonomi kombinerat med mer experimentell testverksamhet och en generell prioritering av Dalsland inom arbetet med regional utveckling. Levnadsförhållanden och utvecklingsförutsättningar ska förbättras långsiktigt. Det övergripande målet är att invånarna ska ha möjlighet att leva ett bra liv. Visionen är densamma som för Västra Götaland. För att nå dit pekas fyra områden ut som särskilt viktiga. Det handlar om ökad attraktivitet, fler jobb, stärkt utbildning och en stark samhörighet. Planen och dess innehåll beskrivs i figur 1

En del i genomförandet är att löpande följa upp samhällsutvecklingen och analysera den i förhållande till utvecklingen i Västsverige och omvärlden. Den ursprungliga analysen baserades i huvudsak på data fram till och med 2018. Ett antal år med pandemi och därefter Rysslands krig i Ukraina har, förutom mänskliga och miljömässiga katastrofer, lett till snabbt stigande priser och en ansträngd ekonomi för många invånare samt minskad omsättning i många branscher. Även kommunerna och regionen har 2023 en svagare situation än på mycket länge. Det finns således goda skäl att se hur invånarnas utvecklingsförutsättningar, levnadsförhållanden och välbefinnande har påverkats.

Styrgruppen för arbetet med det goda livet i Dalsland har slagit fast en uppföljningsmall baserat på de fyra områden som beskrivits ovan.² Ett antal indikatorer har valts ut inom varje område. Mallen beskrivs i figur 2. I genomgången kompletteras de i några fall med fler indikatorer för att belysa förutsättningarna ytterligare. Det gäller särskilt i de delar som handlar om invånarnas syn på sina liv och levnadsförhållanden. Uppföljningsmodellen är inte statisk och används här för första gången.

Figur 2 Uppföljningsmall med indikatorer

Indikatorer för uppföljning av samhällsutveckling

Mål	Indikator	Källa	Redovisas
Invånarnas välbefinnande	Nöjd med livet	HLV* (VGR/FHM)	Vartannat år
Delmål			
Attraktivitet	Befolkning – Flyttmönster	SCB	År
	Boende - Bostadspriser	SCB	År
	Turism - Gästnätter	SCB/Tillväxtverket	År
	Jobb – utveckling	SCB	Kvartal
Samhörighet	Meningsfullhet (Varit till nytta)	HLV	Vartannat år
	Samhörighet (Känt sig nära andra)	HLV	
	Praktiskt stöd (Kan få praktisk hjälp)	HLV	
	Tillit till andra	HLV	
Sysselsättning	Försörjda av ersättningar och bidrag	SCB	År (månad)
	Jobb - Arbetslöshet	Af/SCB	Kvartal
	Sysselsättningsgrader	SCB	Kvartal
	Näringslivsstruktur/bransch+sektor	SCB	Kvartal
	Sysselsättning inom miljö/energi	SCB	Kvartal
Utbildning	Utbildningsplatser i högre utbildning	SCB	Årsvis
	Godkända för minst yrkesgymnasium	SCB	Glidande mv
	Välbefinnande skolungdomar	Kommunala enkäter	
	Utbildningsnivå - 25-34 år (ev 35-44)	SCB	Årsvis

Jämförelser görs med kommunerna i Västra Götaland/ Västsverige alt. med olika delar av regionen
Data presenteras specificerat för kön, åldersgrupper, bakgrund och utbildningsnivå när det är relevant
* Hälsa på lika villkor - fördjupade undersökningar med VGR-frågor ger data för Dalsland vartannat år

² Styrgruppen består av kommuncheferna från kommunerna i Dalsland inklusive Vänersborg samt företrädare för Västra Götalandsregionen, Länsstyrelsen i Västra Götalands län och Fyrbodals kommunalförbund.

Syftet med uppföljningen är, förutom att följa utvecklingen generellt i Dalsland och Västsverige, att skapa ett underlag för att diskutera om de satsningar som föreslås i planen och som har börjat implementeras är de mest relevanta eller om andra eller kompletterande insatser bör göras. Det är dock viktigt att hålla i minnet att "Det goda livet i Dalsland" handlar om att förändra strukturer i samhället. Det tar lång tid. Några mätbara effekter på samhällsutvecklingen av de insatser som gjorts är inte att vänta efter ett par år. Långsiktighet och uthållighet krävs. En första utvärdering av arbetet och av faktiska effekter av genomförandet så här långt kommer att genomföras hösten 2023 av VGR Analys. Redovisningen här görs i ordningen attraktivitet, sysselsättning, utbildning för att därefter komma in på de områden där invånarna själva kommer till tals – samhörighet och välbefinnande.

När resultat beskrivs för Dalsland är det summan av de fem kommunerna som har sin huvudort i Dalsland som avses. Det innebär att den södra/sydöstra delen av landskapet som ligger i Vänersborgs kommun inte ingår i data förutom som en del av de data som visas för Vänersborg. Den statistik som analyserna bygger på går generellt inte att ta fram snabbt och enkelt på den nivå som skulle krävas. Förutsättningar och utveckling på Dalboslättan och i samhällen som Brålanda och Frändefors skiljer sig dock inte radikalt från de i Dalsland i övrigt. Närheten till Vänersborg centrum och Trollhättan skapar givetvis relativt goda pendlingsmöjligheter, liknande de som till exempel många boende i Färgelanda eller i Melleruds centrum har till Uddevalla respektive Vänersborg.

Några data är dock allmänt tillgängliga. Antalet invånare i landskapet Dalsland som helhet var 2022 drygt 49 000 personer. 85 procent motsvarande knappt 42 000 av dessa bodde i någon av de fem "Dalslandskommunerna" som är de som summerar till Dalsland i beskrivningarna här. Västra Götaland består av tre landskap – Västergötland, Bohuslän och Dalsland. Åtta av tio invånare bor i Västergötland som mellan 2015 och 2022 ökade sin befolkning med 93 000 personer till 1,4 miljoner. Bohuslän hade 2022 ca 314 000 invånare och ökade med 19 000 under samma period. Dalslands andel av befolkningen var 2,8 procent och befolkningen minskade något mellan 2015 och 2022. Detta trots en relativt omfattande inflyttning av flyktingar/migranter i inledningen av perioden.

En faktor att hålla i minnet är bakgrunden till de strukturella problemen som bland annat medfört att Dalsland prioriterats som regionalt stödområde av staten i runt 40 år. Dagens specialiserade ekonomi förutsätter i många fall dels en hög utbildningsnivå dels ett betydande befolkningsunderlag för att klara att utveckla och producera de tjänster och produkter som har kommit att bli Sveriges roll i den globala arbetsfördelningen. Med ett begränsat befolkningsunderlag och utan institutioner för högre utbildning eller andra regionala samhällsfunktioner minskar attraktivitet och konkurrenskraft för människor och företag. Befolkningen minskar och jobben blir färre. Det gäller i hela Sverige och hur utvecklingen ser ut lokalt är därmed inget betyg på hur till exempel olika kommunerna sköter sina verksamheter. En del arbetar med de ekonomiska krafterna, en del mot. Och det är mycket starka krafter. I Västsverige är Dalsland det område som sammantaget påverkats mest av den utveckling som skett. En ambition med Det goda livet i Dalsland är att stärka strukturer och förbättra tillgängligheten till mer kvalificerad service. I en stark region som Västra Götaland kan medvetna prioriteringar och nya digitala möjligheter bidra till att vända utvecklingen.

Rapporten har tagits fram inom Avdelningen för samhällsanalys vid Västra Götalandsregionen. Kontaktperson och författare är Tomas Ekberg. Klara Järgenstedt har bidragit med statistik och en inledande analys av data. Allan Dale Recinos har bidragit med underlag och beräkningar när det gäller invånarnas syn på sina liv med data från enkäten Hälsa på lika villkor (se vgregion.se).

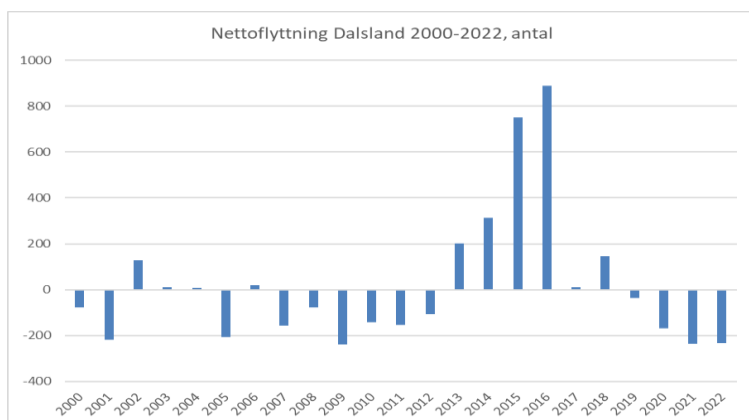
Uppföljning av samhällsutvecklingen i Dalsland och Västsverige

Attraktivitet – fortsatt nettoutflyttning, färre jobb och låga fastighetspriser

Attraktivitet diskuteras här i relation till invånare, besökare och jobbutveckling. Attraktiviteten mäts i form av flyttningsnetto och flyttningsmönster, viljan att betala för boende, omfattningen av besöksnäringen samt i vilken mån nya/fler jobb skapas efterhand i landskapet. Jämförelsegrunden är andra delar av Västsverige.

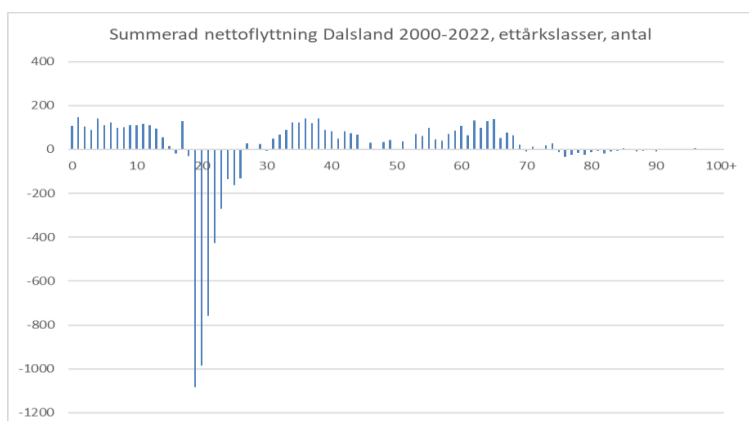
Den negativa befolkningsutvecklingen som präglade 2000-talet – med undantag för de år Dalsland tog emot många flyktingar 2013 till 2016 – har fortsatt på 2020-talet. Nettoutflyttningen de tre senaste åren är betydande, befolkningsutvecklingen negativ. Mellan 2017 och 2022 minskade befolkningen i samtliga kommuner i Dalsland, totalt med nästan 1 500 personer. En tredjedel av minskningen gällde invånare födda i andra länder. 2013 till 2017 ökade antalet invånare födda utanför Sverige med 2 300 personer i Dalsland. Den samlade effekten på befolkningsstrukturen fortsätter att vara bekymmersam. Den vanligaste åldern för en invånare i Dalsland var vid årsskiftet 2022/23 73 år. I Västra Götaland är den 33 år. Mellan 2017 och 2022 ökade antalet invånare i Västra Götaland med 68 000 personer.

Figur 3 Nettoutflyttning Dalsland 2000 till 2022, antal

Källa: SCB

Figur 4 Summerad nettoutflyttning Dalsland 2000 till 2022, antal per åttårsklass

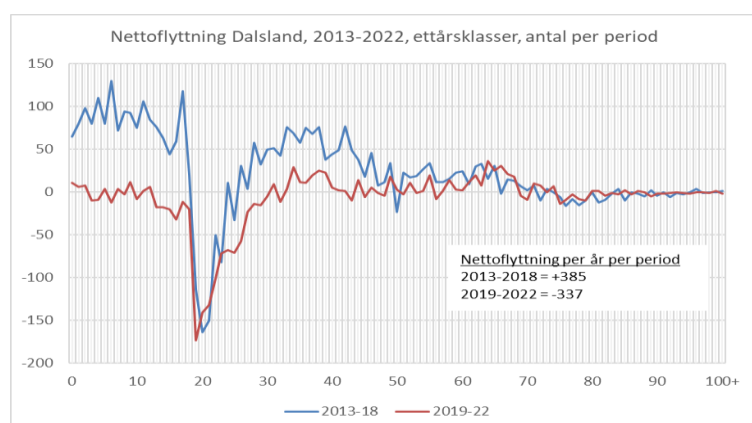

Källa: SCB

Grunden till detta är en flyttstruktur där ett stort antal unga invånare i åldern 18 till 25 år ger sig av för vidare utbildning, jobb eller av andra skäl efter avslutat gymnasium. I åldrarna från 30 till drygt 40 och från 55 till 70 år nettoflyttning över tid positiv. Det kan tolkas som att utflyttade unga återvänder för jobb och för att bilda familj och senare för att leva i Dalsland som äldre. Nettoinflyttningen av barn upp till drygt 10 år är därmed också positiv sett över en längre tid.

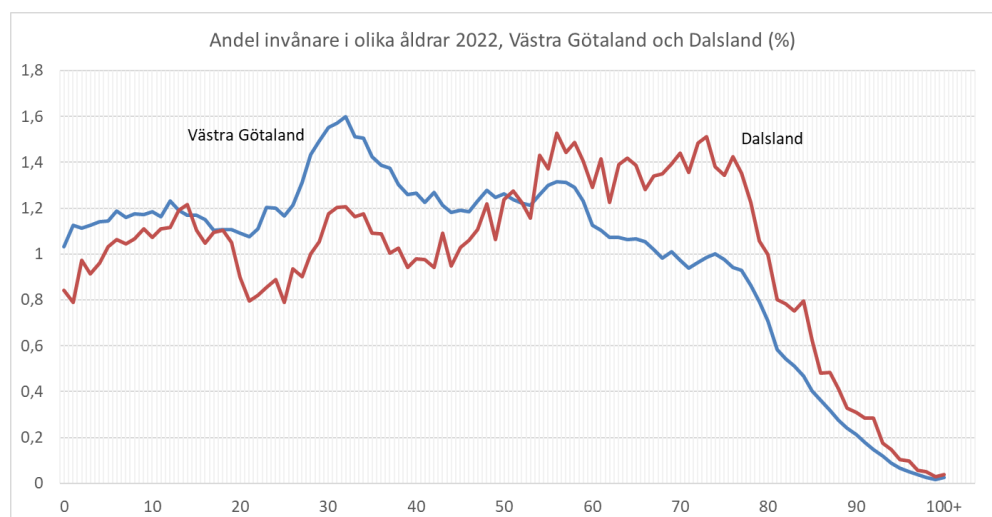
Perioden 2019 till 2022 har ett mer bekymmersamt mönster där en positiv nettoinflyttning bara noteras i åldrarna strax över 30 år och i åldern då de flesta går i pension. En delförklaring är den större inflyttningen av barnfamiljer och barn under "migrantåren" varav en andel nu väljer att flytta från Dalsland. Utveckling och åldersstruktur kan avläsas i figur 3 till 6.

Figur 5 Summerad nettoflyttning Dalsland 2013-2018 och 2019-2022, antal per ettårsklass

Källa: SCB

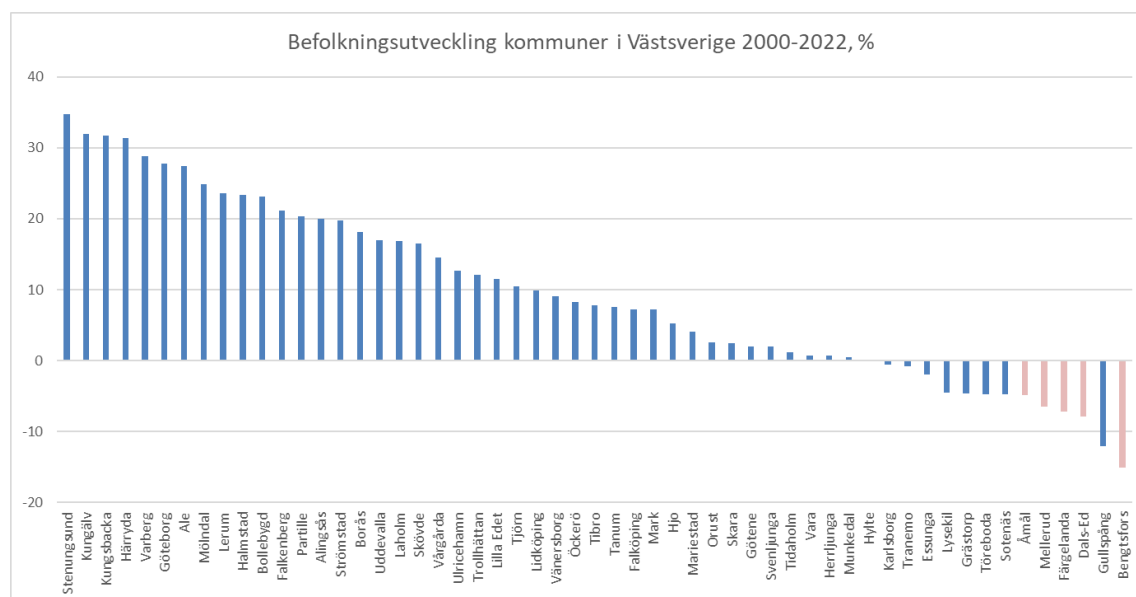
Figur 6 Andel invånare per ettårsklass 2022/23 i Västra Götaland och Dalsland, %

Källa: SCB

Den totala befolkningsutvecklingen i Västsveriges kommuner under 2000-talet visar på dramatiska skillnader mellan Göteborg med kranskommuner, regionala centra, kustkommuner och mindre kommuner – ofta på större avstånd från regionala centra och/eller med en mer "traditionell" arbetsmarknad. Kommunerna i Dalsland sticker ut med en negativ utveckling på runt 10 procent. Samtidigt har ovan nämnda kommuner ökat sin befolkning med i snitt 20 procent. Stenungsund, Kungälv, Kungsbacka och Härryda har på bara drygt 20 år (2000 till 2022) ökat med en tredjedel (figur 7).

Figur 7 Befolkningsutveckling per kommun i kommunerna i Västra Götaland och Halland 2000 till 2022, %

Källa: SCB

De förhoppningar som finns om någon form av andra grön våg där fler väljer att bosätta sig i kommuner längre från storstäder och regionala centra har ännu inte infriats. En genomgång av flyttningsmönstren för landets 290 kommuner visar att de i stort sett är oförändrade under senare år jämfört med tidigare. De enda egentliga undantagen från detta är Skellefteå och Kiruna med en betydande nettoinflyttning baserat på mycket stora investeringar och nya arbetsplatser. Omfattande flyttstudier för Stockholmsregionen indikerar att flyttningarna ut från storstäderna går till närliggande orter och regionala centra. På så sätt finns storstadens möjligheter kvar men till ett betydligt lägre pris och i vad en del i befolkningen anser vara en bättre livsmiljö.³

Den enskilda indikator som bäst fångar vad som sammantaget ger mest värde för invånarna är vad de är villiga att betala för att få bo/vistas på en plats. Bostadspriserna i kommunerna i Dalsland ligger kvar på låga nivåer. Ett snittpris på mellan 1,1 och 1,6 miljoner kronor för småhus 2022 är ca fem gånger lägre än det är jämfört med i och kring Göteborg (figur 8). Resultatet är inte överraskande. Att ändra den ekonomiska attraktiviteten är givetvis inget som sker kortsiktigt. Bestånd och relativ prisbild ändras mycket långsamt. Kommunerna i Dalsland hade även för 40 år sedan blygsamma priser på sina fastigheter jämfört med övriga Västsverige. De förändringar som skett är att Mellerud och Färgelanda förlorat i attraktivitet medan övriga kommuner i stort befinner sig på samma nivå, bland de 10 med lägsta priser i en rangordning av Västsveriges 55 kommuner (se appendix).

Utvecklingen de senaste 40 åren har samtidigt lett till att skillnaden i fastighetspriser mellan olika kommuner i Västsverige ökat rejält. De tio kommuner med lägsta priser hade ett snittvärde på 52 procent av de 10 med högst 1982. I samband med 90-talskrisen, inträdet i EU och med en alltmer global kunskapsdriven ekonomi minskade det värdet till 27 procent 2002 och under de två senaste decennierna är snittvärderingen i de 10 kommuner med lägsta fastighetspriser på småhus 22 procent av de 10 kommuner med högst värdering.

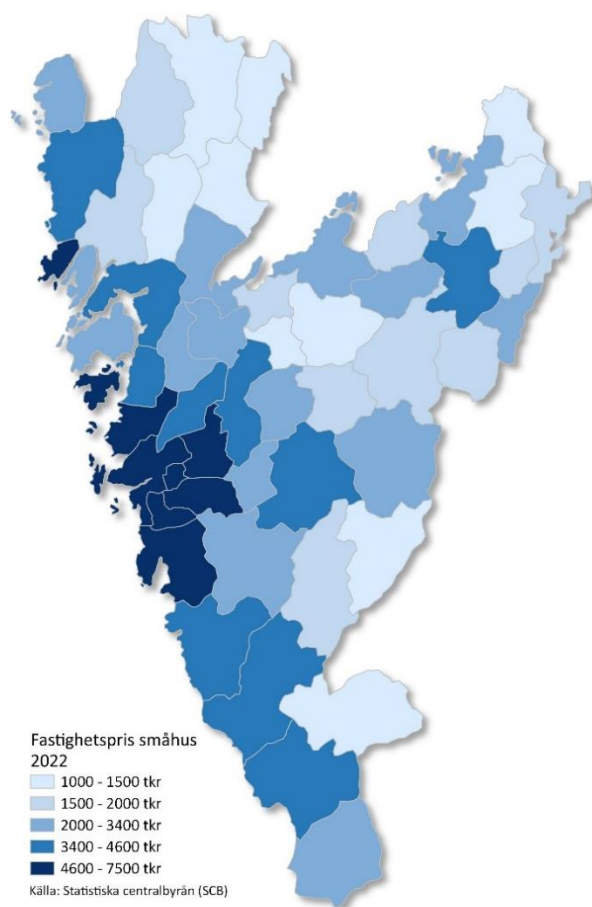
³ <https://www.regionstockholm.se/verksamhet/Regional-utveckling/statistik-och-analys/flyttstudie/>

Kustens attraktivitet framgår tydligt i kartan. Väneren, som är ett innanhav med skärgårdar etcetera, har något förvånande inte alls samma dragningskraft. Bland de som förlorat mest i attraktivitet de senaste fyra decennierna finner vi förutom Mellerud tidigare mer tydliga regionala centrum som Vänersborg, Falköping och Karlsborg. Bland de som ökat mest i attraktivitet finns kustkommuner som Sotenäs, Falkenberg och Tanum. För fritidshus var den relativa värderingen 2022 något bättre för Åmål och Färgelanda. Dock även här fortsatt på den undre halvan av kommunerna i Västsverige.

Om vi i stället jämför med värdet 2018, som var det som ingick i den föregående rapporten om utveckling i Dalsland, är värdestegringen till 2022 bland de 10 lägsta för fyra av fem kommuner på mellan 200 000 och 280 000 kronor. Dals-Eds utveckling är något bättre med knappt 500 000. Samtidigt har priserna för ett småhus ökat med mer än 1 och upp mot 2 miljoner kronor i 17 kommuner koncentrerat till Göteborg och kusten under samma tid. Inte heller procentuellt är utvecklingen särskilt stark. Svagast prisutveckling i kronor och procentuellt under senare år uppvisar Strömstad som drabbades hårt av stängd gräns mot Norge. Här är dock prisnivån betydande.

Samvariationen mellan värderingen av fastigheter och befolkningsutveckling är mycket stark (se appendix). För den absoluta kärnan i Västsverige Göteborg, Mölndal och Partille ligger värderingen dock mycket över det förväntade. Det gäller även kustkommuner som Öckerö och Sotenäs. När dessa undantas finns ett i stort sett helt linjärt samband mellan befolkningsutveckling och fastighetspriser.

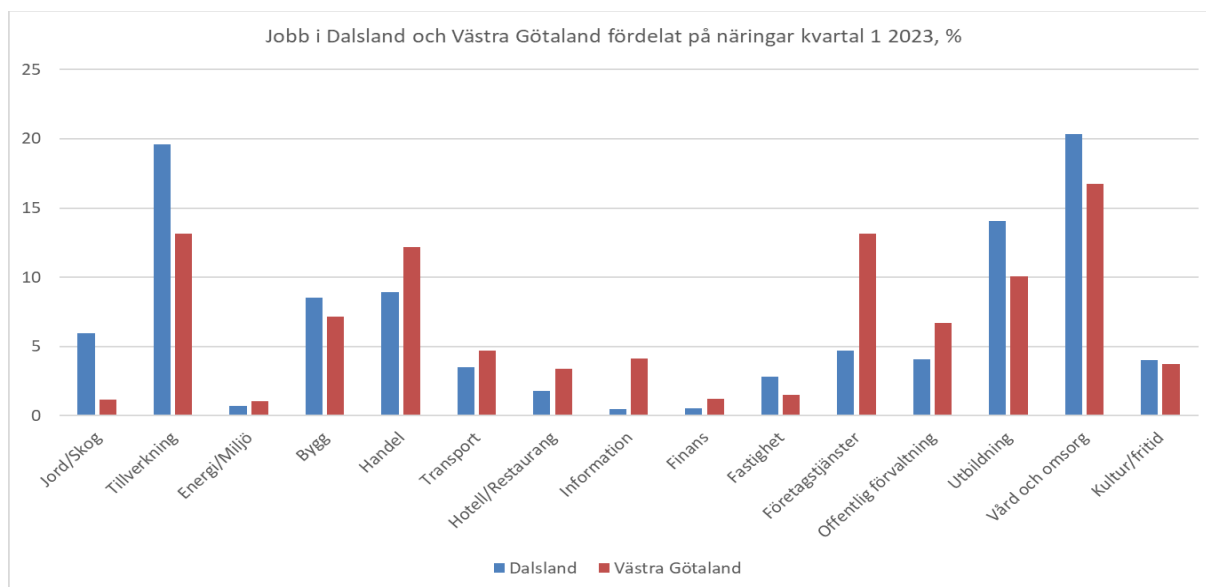
Figur 8 Fastighetspriser småhus i Västsverige, snittpris per kommun 2022, miljoner kronor

Källa: SCB

Utvecklingen av antalet besökare är osäkert statistiskt då några kommuner i Dalsland har få besökspunkter och därmed inte redovisas enskilt. Vi får återkomma med en samlad redovisning av utvecklingen när det gäller besök. Det går dock att konstatera att restaurang och hotell som kan ses som en proxy för besöksnäringen fortsatt har ett lågt antal sysselsatta i Dalsland. Kultur, nöje, fritid och föreningsliv har en mer normal nivå, i linje med Västra Götaland i stort (figur 9).

Figur 9 Antal arbetstillfällen i Dalsland och Västra Götaland fördelat på branscher kvartal 1 2023, %

Källa: SCB

Den avslutande indikatorn när det gäller attraktivitet handlar om hur många jobb som skapas. Mellan första kvartalet 2020 och 2023 ökade antalet jobb i Dalsland något inom jord/skog, tillverkning, transporter, offentlig förvaltning och vård och omsorg. Jobben blev färre inom företagstjänster, handel, utbildning. Totalt minskade antalet jobb i de fem kommunerna från 16 000 till drygt 15 800 eller med 180 motsvarande -1 procent. Den privata sektorn minskade något mer än den offentliga.

I Västra Götaland ökade jobben under samma period i stort inom samtliga näringar, mest inom företagstjänster, och totalt med 32 000 motsvarande nästan +4 procent. Tre av fyra nya jobb i Västsverige som helhet tillkom på Göteborgs lokala arbetsmarknadsregion (LA).⁴ Utvecklingen i Uddevalla var också god medan inga nya jobb netto skapades i Trollhättan/Vänersborg. För Dalslandskommunerna innebär det att boende i Färgelanda fick något bättre förutsättningar på arbetsmarknaden. Hälften av de som bor i Färgelanda och jobbar pendlar till ett arbete i en annan kommun och ungefär hälften av dessa, ca 700 personer, pendlar till Uddevalla. Det totala antalet jobb i Västra Götaland var första kvartalet 2023 drygt 877 000. I figur 9 presenteras strukturen på arbetsmarknaden i Dalsland som den ser ut 2023 jämfört med den i Västra Götaland totalt. Vi kan också konstatera att den statliga och regionala närvaron när det gäller jobb i Dalsland är låg. Ett uttalat mål i planen för genomförande är att öka den andelen.

⁴ För teorier och data kring pendling samt indelning av Västsverige i flerkärniga lokala arbetsmarknader se: Pendling och lokala arbetsmarknader i Västsverige, VGR Analys 2023:3

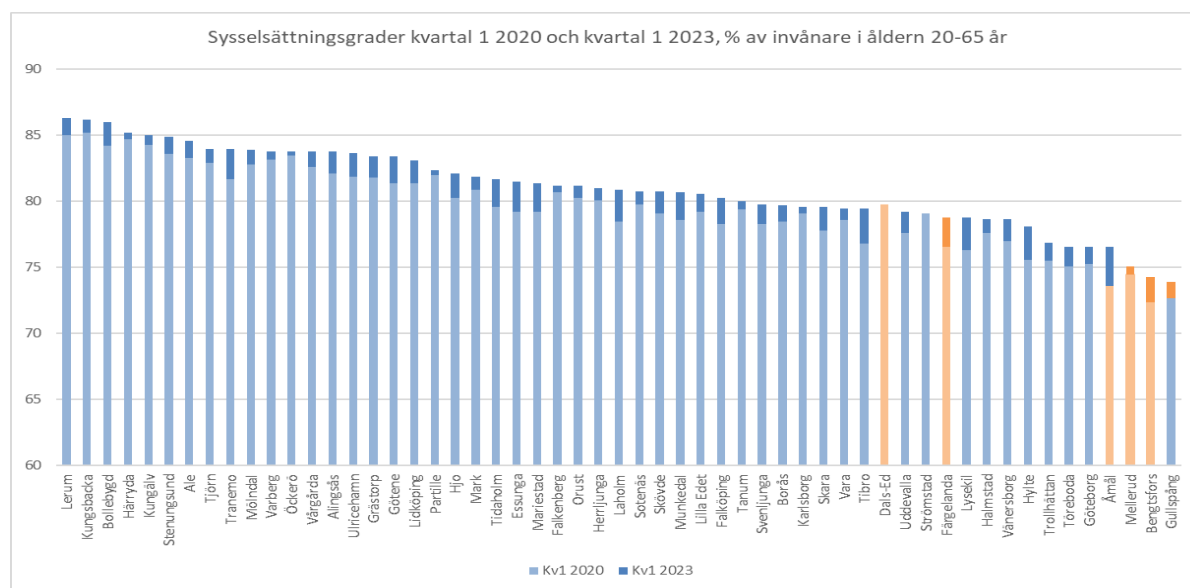
Sammantaget är det svårt att se något trendbrott när det gäller attraktivitet under de senaste fyra till fem åren för Dalsland. Det gäller befolkningsutveckling, arbetsmarknad, fastighetspriser och turism. Det framgår också tydligt att ökad attraktivitet är en nyckelfråga för framtiden.

Sysselsättning – färre stödberoende, lägre arbetslöshet, ökad andel sysselsatta

Indikatorerna för att bedöma utveckling av sysselsättning mäter deltagande i arbetslivet, arbetslöshet, beroende av olika typer av bidrag bland invånare i "arbetsför" ålder men också hur näringslivets struktur utvecklas.

Utvecklingen när det gäller andelen sysselsatta, arbetslöshet och beroende av olika bidrag har varit mycket positiv hittills under 2020-talet.⁵ Den positiva utvecklingen gäller hela Västsverige och i princip samtliga kommuner. Den har sin bakgrund i en snabb tillväxt av nya jobb, en utdragen brist på arbetskraft i både näringsliv och offentlig sektor och en långsiktig mismatch mellan tillkommande på arbetsmarknaden, arbetslösa och de tillgängliga jobben. För kommunerna i Dalsland har situationen förbättrats på ett mycket positivt sätt trots ett annat utgångsläge där både antalet jobb i landskapet och antalet sysselsatta invånare har minskat. Någon ökad utpendling som kompenserat för färre jobb har därmed inte heller skett. Orsaken till den positiva utvecklingen är då delvis en minskad befolkning med färre invånare i "aktiva" åldrar. Antalet sysselsatta har minskat tydligast i Bengtsfors och Dals-Ed. Utvecklingen av antalet jobb är likartad och har diskuterats i föregående avsnitt.

Figur 10 Andel sysselsatta av befolkningen i åldern 20 till 65 år kvartal 1 2020 respektive 2023, %

Källa:SCB

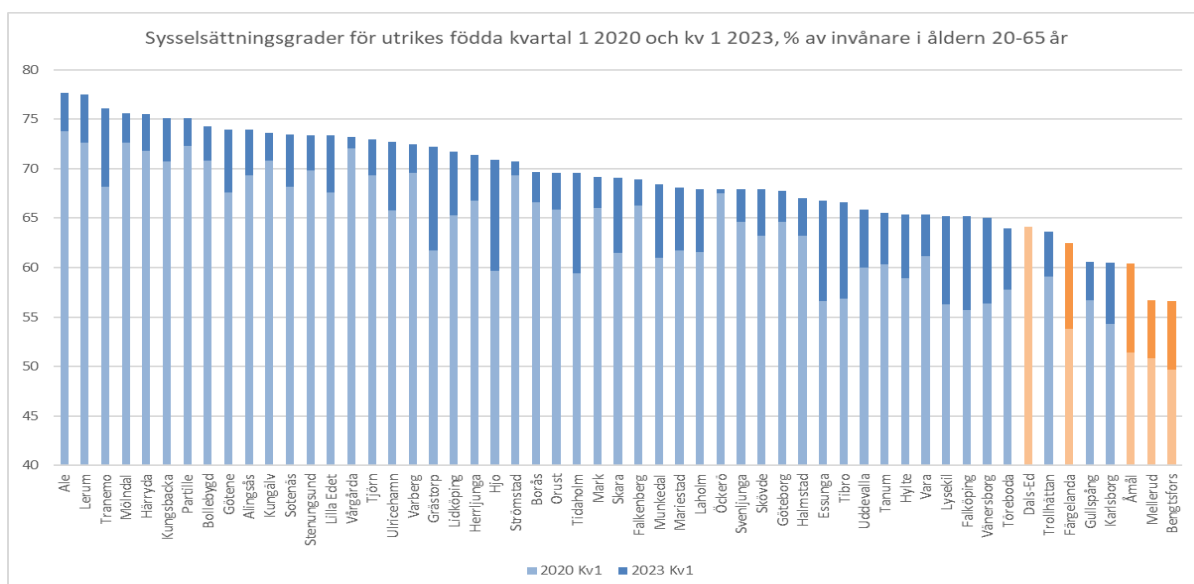
Trots den positiva utvecklingen är sysselsättningen fortsatt bland de absolut lägsta i Västsverige i de tre största kommunerna i Dalsland (figur 10). Skillnaderna är stora med upp mot 85 procent som har jobb i åldrarna 20 till 65 år i ett stort antal kommuner framför allt runt Göteborg medan det gäller ca 10 procentenheter färre i de tre nämnda kommunerna.

⁵⁵⁵ Vid analyser av arbetslöshet och deltagande i arbetslivet kan det vara bra att påminna om att arbetslösheten i Sverige fortsatt är en av de högsta i EU men att detsamma gäller sysselsättningsgraderna. Ett högt deltagande innebär att många med sämre förutsättningar på arbetsmarknaden kommer att vara arbetslösa. För data, se till exempel Näringslivets ekonomifakta, <https://www.ekonomifakta.se/>

Sysselsättningen för de som är födda i andra länder har i och med de stora flyktingströmmarna under mitten av 10-talet blivit en viktig fråga att följa. Många migranter har haft svaga förutsättningar att ta sig in på den svenska arbetsmarknaden. Det ska samtidigt nogsamt noteras att majoriteten av de som är födda i andra länder inte alls har denna typ av problem när det gäller kompetens för den svenska arbetsmarknaden. Mer än en tredjedel av läkarna i Sverige är till exempel utrikes födda och andelen är än högre bland tandläkare och sjuksköterskor. Att diskutera de som är födda i andra länder som en homogen grupp blir därmed klart missvisande. Statistiskt får vi tyvärr dock ofta nöja oss med att titta på utrikes födda på detta sätt när frågan i sig inte specialstuderas.

Sysselsättningsgraden för den samlade gruppen utrikes födda har ökat mycket snabbt under 20-talet (figur 11). Det gäller inte minst för kommunerna i Dalsland som dock fortfarande har bland den lägsta andelen sysselsatta utrikes födda av kommunerna i Västsverige. Skillnaderna mot de med högst värden är här ofta 15 procent. De låga sysselsättningsgraderna i kommunerna för utrikesfödda förklaras inte av en relativt många andra kommuner hög andel utrikes födda i befolkningen.

Figur 11 Andel sysselsatta utrikesfödda av befolkningen i åldern 20 till 65 år kvartal 1 2020 resp. 2023, %

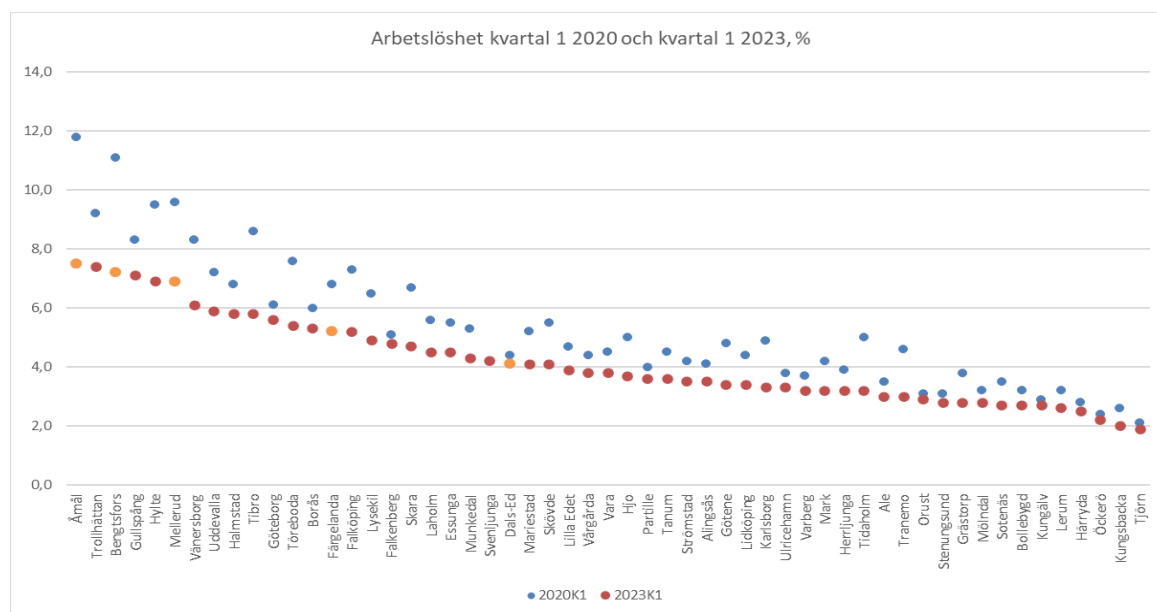

Källa: SCB

Arbetslösheten har minskat för samtliga kommuner i Västsverige de senaste tre åren. Flera av Dalslandskommunerna har de största minskningarna och utvecklingen är mycket positiv (figur 12).⁶ Bakgrunden är dock i första hand arbetskraftsbrist och en minskad befolkning i så kallad arbetsför ålder. Arbetsmarknadssituationen i Dalsland och Trestad är samtidigt den med störst problem i Västsverige första kvartalet 2023. Som för tidigare indikatorer är det Åmål, Mellerud, Bengtsfors som har en svagare situation. I flera av kranskommunerna kring Göteborg är arbetslösheten mycket låg. I regionala centra är arbetslösheten något högre men med bättre värden för Skövde.

⁶ Data kommer från SCB:s nya registerbaserade statistik för arbetsmarknad och sysselsättning, BAS. Sysselsatta, arbetslösa, sjuka, studerande, pensionärer mäts med registerdata per månad. Förenklat förs invånarna till den grupp som de fått sin inkomst från. De som saknar inkomst förs till gruppen övriga. Arbetslösheten blir lägre än i Arbetsförmedlingens redovisning och för arbetskraftsundersökningarna men relativa förhållanden mellan kommuner eller grupper påverkas knappast.

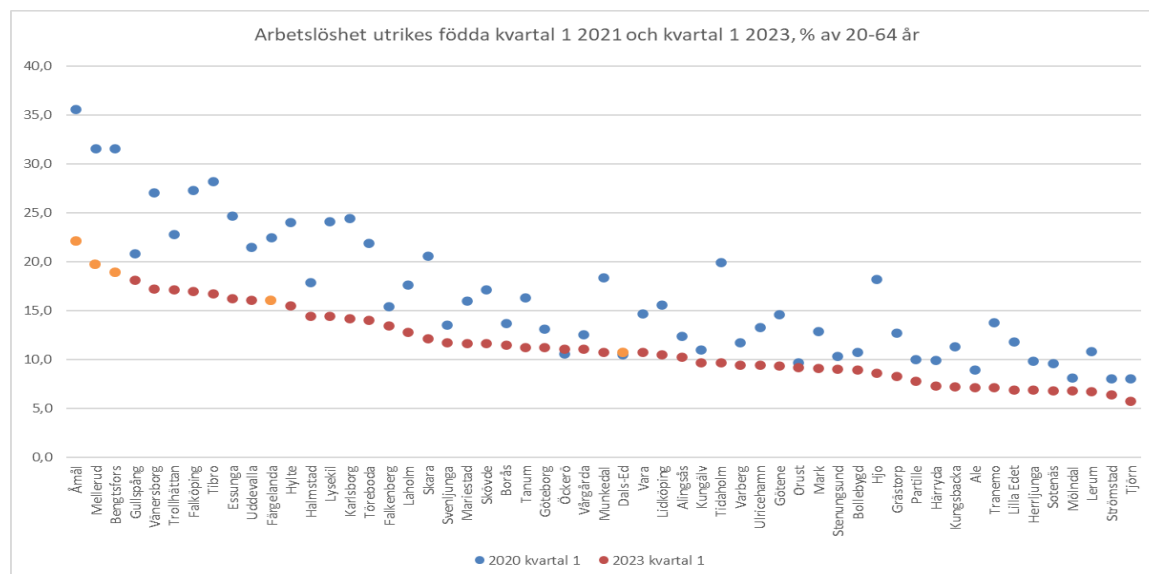
Figur 12 Arbetslöshet kvartal 1 2020 respektive 2023, %

Källa: SCB

Arbetslösheten för utrikes födda är minst den dubbla jämfört med den för befolkningen som helhet men även den har minskat rejält hittills under 20-talet. Det gäller särskilt för de tre större kommunerna i Dalsland (figur 13). Trots det har utrikes födda här en arbetslöshet på runt 20 procent. Utrikes föddas andel av de arbetslösa är dock lägre i Dalslandskommunerna än för de flesta andra kommuner i Västsverige. Runt hälften av de arbetslösa är födda utrikes mot 60 procent i snitt. Kommunerna i Dalsland har större generella problem på arbetsmarknaden.

Figur 13 Arbetslöshet för utrikes födda kvartal 1 2021 och kvartal 1 2023, %

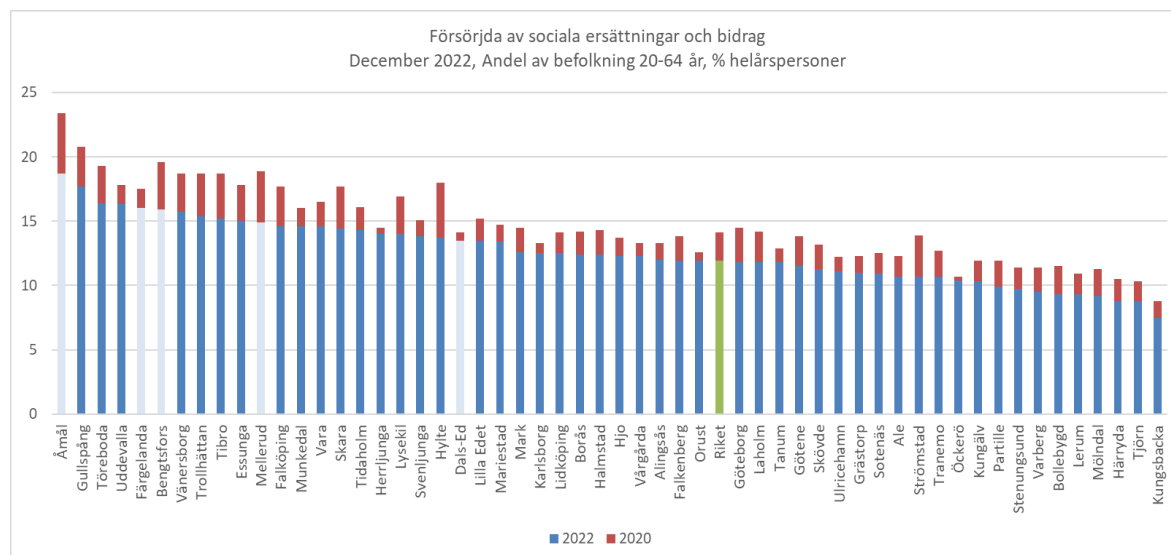

Källa: SCB

Sysselsättning och arbetslöshet är mått på regionala obalanser/problem med koppling till arbetsmarknaden. Levnadsförhållanden totalt sett beskrivs bättre genom att se på andelen i "arbetsför ålder" som är beroende av olika former av ersättningar eller bidrag för sin försörjning.

Även här har det skett mycket positivt under senare år. SCB konstaterar att värdena nu är de lägsta sedan mätningarna började på 1990-talet.⁷ Samtliga kommuner i Västsverige har färre försörjda i december 2022 jämfört med i december 2020 (figur 14). Nivåerna är dock fortsatt höga i fyra av fem kommuner i Dalsland men också i Trestad. Ersättningar och bidrag som ingår är sjukpeng, aktivitetsersättning, arbetslöshetsersättning, arbetsmarknadsåtgärder, ekonomiskt bistånd och etableringsersättning. Andelen av invånarna är omräknade till helårspersoner. Två personer som har ersättning ett halvt år är en helårsperson.

Figur 14 Försörjda av sociala ersättningar och bidrag 20-64 år, december 2020/2022, andel helårspersoner, %

Källa: SCB

De kvarvarande indikatorerna för utveckling av sysselsättning/arbetsmarknad handlar om strukturen i näringslivet. Vi har i samband med redovisningen av attraktivitet beskrivit situationen och utvecklingen under 2020-talet generellt (figur 9). Förändringarna under de tre första åren med SCB:s nya mätmetod (BAS) är små och inga generella slutsatser kan dras förutom att arbetsmarknaden totalt har utvecklats relativt sett svagare än den i många andra delar av Västsverige. Det är framför allt Dals-Ed och Bengtsfors som förlorat arbetstillfällena. Dalslands arbetsmarknad har stor tyngd inom jord- och skogsbruk och tillverkningsindustri och den fortsatta kräftgången för företagstjänster är bekymrande. En relativt sett låg andel inom miljö/energi kräver en djupare analys för att dra eventuella slutsatser kring.

En blick på jobbutveckling i Västra Götaland som helhet under de tre första åren på 20-talet visar att den var bättre än för riket. Procentuellt har något fler jobb skapats i Skåne, Västerbotten, Uppsala och Stockholms län. I antal är ökningen störst i Stockholm med 55 000 netto nya jobb följt av Västra Götaland, 32 000. Utvecklingen i Halland var svagare procentuellt och faktiskt med 2 800 nya jobb.

Sammantaget har området sysselsättning utvecklats mycket positivt under senare år. Andelen sysselsatta har ökat, andelen arbetslösa har minskat och andelen som är beroende av sociala ersättningar och försörjningsstöd i arbetsför ålder har minskat snabbt. Det faktiska antalet jobb och

⁷ <https://www.scb.se/pressmeddelande/antalet-personer-med-bidrag-lagsta-sedan-matningarna-borjade/#:~:text=Totalt%20f%C3%B6rs%C3%B6rjdes%20motsvarande%20708%20249,9%2C7%20procent%20edan%202021.>

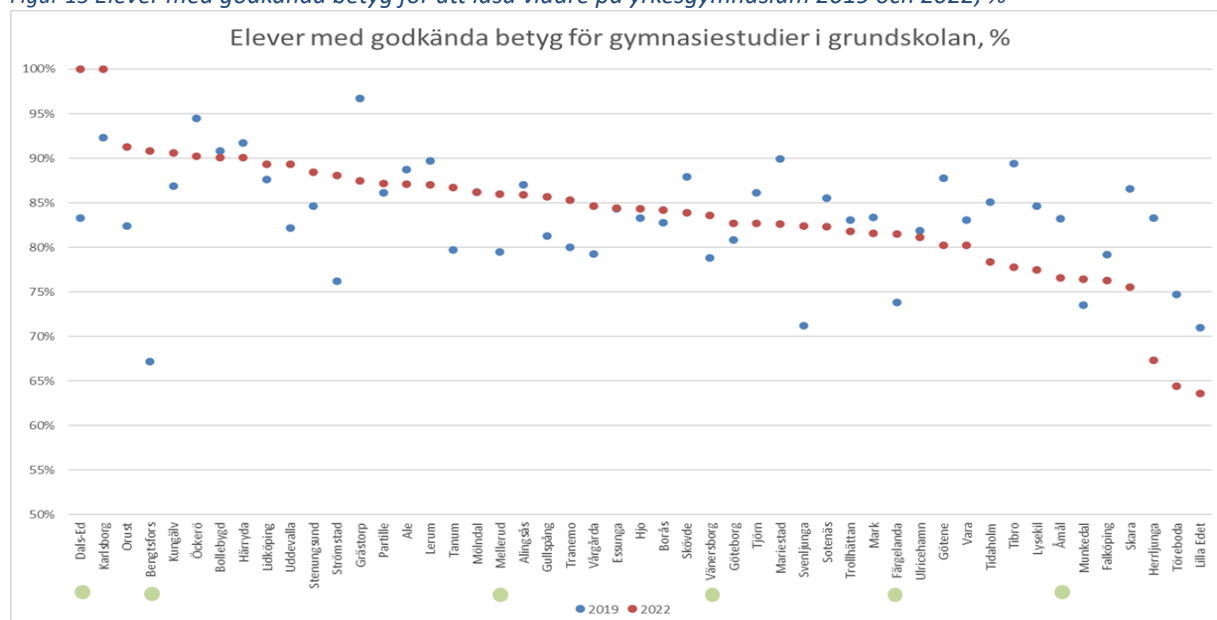
det faktiska antalet sysselsatta är dock färre i dag än för tre år sedan. Den relativa situationen är bekymmersam i förhållande till övriga Västsverige och strukturen på arbetsmarknaden är i stort oförändrad med en mycket låg andel företagstjänster.

Utbildning – Förbättrade skolresultat, låg utbildningsnivå och få platser i högre utbildning

Indikatorerna för att bedöma utveckling på utbildningssidan handlar både om faktiska resultat i utbildningssystemet, tillgången på utbildningsplatser i landskapet och befolkningens utbildningsnivå. Till det kommer frågan om välbefinnande för unga i skolan. Här pågår det ett utvecklingsarbete och förhoppningsvis kan ett pilotprojekt sätts under 2023 inom ramen för testarena välbefinnande.

Andelen unga som går ut grundskolan med godkända betyg för att få läsa vidare på gymnasium är en helt central fråga för de unga men också för samhället i stort. Utan någon form av gymnasieutbildning är det mycket svårt att kunna skapa sig och leva ett bra liv i Sverige i dag. Glädjande nog har andelen som går ut med godkända betyg ökat i fem av sex kommuner med boende i Dalsland under senare år. Undantaget är Åmål som dessutom har bland den lägre andelen godkända elever i Västra Götaland. En av fyra elever hade inte tillräckliga betyg 2022. Dals-Ed och Bengtsfors har tagit stora kliv uppåt under senare år och här är nu i stort sett samtliga elever godkända för vidare studier. Även Mellerud och Vänersborg ligger på relativt bra nivåer i ett längre tidsperspektiv och i en nationell jämförelse, kring 85 procent. Resultaten kan skifta mellan enskilda år så viss försiktighet ska användas i tolkningen. Det är dock intressant att det inte finns ett tydligt mönster där kommuner med låg generell utbildningsnivå i befolkningen och många utrikes födda står ut med färre som klarar skolan. Det är annars givna förklaringsfaktorer i litteraturen. Det pekar på det självklara faktum att hur skolan fungerar på plats, har avgörande betydelse.

Figur 15 Elever med godkända betyg för att läsa vidare på yrkesgymnasium 2019 och 2022, %

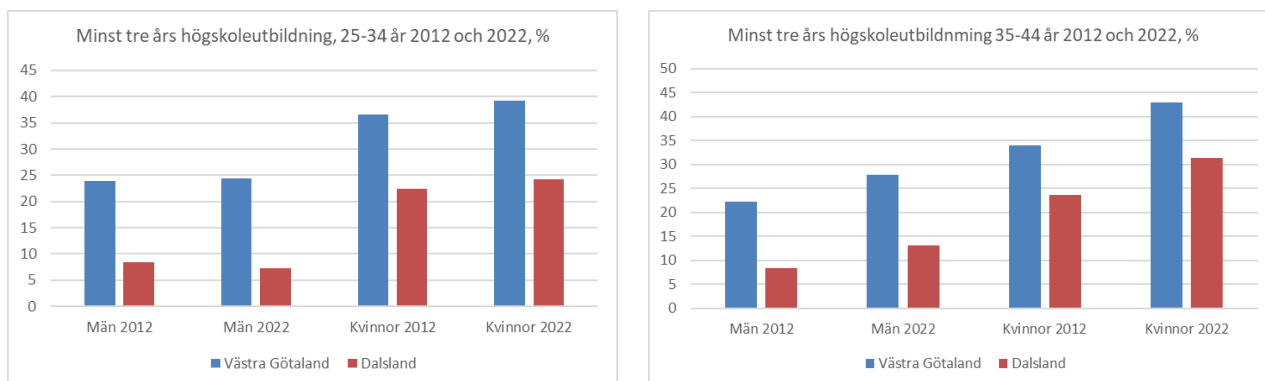
Källa: SCB

När det gäller platser i den högre utbildningen har ingen egentlig förändring skett under senare år. Högre specialiserad utbildning på kvalificerad nivå och med minst Sverige som upptagningsområde finns vid Steneby i Dals-Långed. Det är givetvis en mycket viktig resurs i landskapet men inget som får

många unga Dalslänningar att stanna kvar och utbilda sig på hemmaplan eller fler Dalslänningar att gå högre utbildning. Den satsning som nu inletts vid Campus Dalsland i Bäckeфорs och som stöds av samtliga kommuner och Västra Götalandsregionen har långsiktigt förutsättningar att ändra på den bilden. De första egentliga högskolekurserna börjar hösten 2023 med inriktning sjuksköterska och specialistsjuksköterska. YH-utbildningar planeras dessutom startas inom en relativt snar framtid.

Utbildningsnivån presenteras för kvinnor och män och både för åldersgruppen 25 till 34 och 35 till 44 år (figur 16). Att vi väljer yngre åldrar är för att det ska vara möjligt att se eventuella förändringar över tid något snabbare. Att vi mäter fler åldersgrupper beror dels på att studenter i Sverige är äldre och tar längre tid på sig med sina studier än i de flesta andra länder, dels för att det då går att fånga effekter av nettoinflyttningen i åldern över 30 år.⁸ I åldern 25 till 34 år ligger utbildningsnivån för kvinnor på en nivå kring 25 procent för de fem kommunerna i Dalsland medan Vänersborg som administrativt centrum inom offentlig sektor har betydligt högre andel. För män är utbildningsnivån i Åmål runt 10 procent medan övriga fyra kommuner i Dalsland har andelar runt 5 procent. Sammantaget har klart är färre än 10 procent av männen en högskoleutbildning på tre år eller mer i dessa åldrar. Det är mycket lågt. Vänersborg har en något högre nivå (15 procent) för män i denna åldersgrupp vilket rimmar väl med näringslivsstrukturen i Trollhättan/Vänersborg. Sammantaget är utbildningsnivån för både kvinnor och män runt 15 procentenheter lägre i Dalsland (fem kommuner) än för Västra Götaland som helhet. Ingen märkbar förändring till det bättre har skett under de senaste 10 åren.

Figur 16 Utbildningsnivå för kvinnor och män 2012 och 2022 i olika åldrar, Dalsland och Västra Götaland, %

Källa: SCB

I gruppen 35 till 44 år slår den mer kvalificerade industriella verksamheten i Åmål igenom och utbildningsnivån för män ligger nära den i Vänersborg, något under 20 procent. Här sker då en relativt omfattande inflyttning av högutbildade till Åmål. För övriga kommuner i Dalsland är männens utbildningsnivå mycket låg. Men den är i paritet med den i andra kommuner i Västsverige med en lång tradition av mer "traditionell" industriell tillverkning och jord- och skogsbruk. Utbildningsnivån bland kvinnorna är relativt god och runt 40 procent har tre års högskoleutbildning eller mer. Mellan 2012 och 2022 ökade utbildningsnivån i befolkningen i denna ålder med i runda tal fem procentenheter för män och åtta procentenheter för kvinnor. Ökningen i Dalsland var i båda fallen något mindre än den för Västra Götaland som helhet. Utbildningsgapet har ökat med ca en procentenhet. I appendix redovisas data per kommun i Västsverige för de beskrivna åldersgrupperna.

⁸ För figurer med värden per kommun och för kvinnor och män för grupperna, se appendix

Samhörighet och välbefinnande – Högt välbefinnande, framtidstro och bra sociala relationer

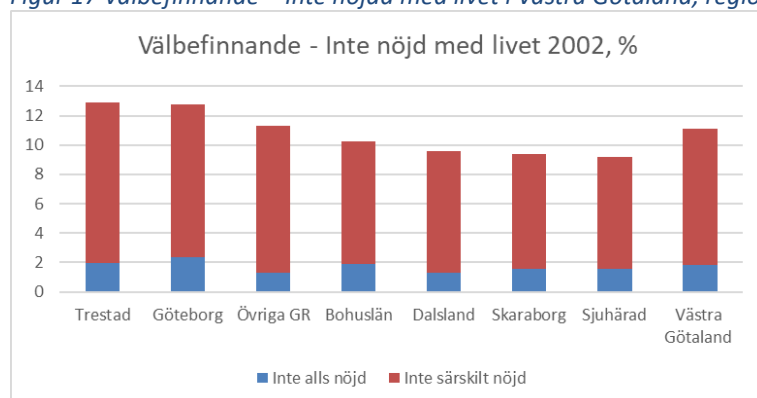
Frågan om samhörighet och välbefinnande beskrivs här i ett sammanhang. Data hämtas från den enkät som Västra Götalandsregionen gör i samverkan med Folkhälsomyndigheten – Hälsa på lika villkor.⁹ Regionen lägger till ett betydande antal enkäter men också frågor för att skapa möjlighet att beskriva och analysera utvecklingen ner på kommunnivå och för att mäta välbefinnande, framtidstro etcetera. Drygt 1500 invånare i Dalsland svarade på enkäten 2022. Resultaten kalibreras för att motsvara befolkningen i så hög grad som möjligt. Vi redovisar samlade resultat för Dalsland och jämför dem med andra delar av Västra Götaland.

När invånarna i Dalsland själva får möjlighet att ge en bild av hur de ser på sina liv framträder 2022 liksom 2018 en betydligt mer positiv bild än den som socio-ekonomiska registerdata ger. Fler än 1500 Dalslänningar kommer till tals. Dalsland har få invånare som inte är nöjda med sina liv och en hög andel som ser positivt på sin framtid (figur 18 respektive 20). En betydande majoritet upplever att de har en trygg jobbsituation och relativt sett få känner sig otrygga generellt. Dalslänningar lever ett aktivt vardagsliv men deltar mer sällan i olika aktiviteter. De mer negativa delarna jämfört med övriga delregioner i Västra Götaland handlar i första hand om den ekonomiska situationen där fler har haft problem med att klara vardagsutgifter. Dalslänningarna bedömer också sin allmänna hälsa som något sämre än invånarna övriga delregioner. Det är dock inte förvånande med tanke på åldersstrukturen hos befolkningen i landskapet.

Välbefinnande, meningsfullhet och framtidstro

Det goda livet i Dalsland handlar ytterst om och har som övergripande mål att stärka invånarnas välbefinnande. Andelen som inte är nöjd med livet är låg i Dalsland. Den är i nivå med den i Bohuslän, Sjuhärad och Skaraborg (figur 17). Resultaten är inte helt oväntat. En yngre befolkning och större socioekonomiska klyftor i Göteborg och Trestad slår igenom. Yngre i Västra Götaland och Sverige har sedan ett antal år lägre välbefinnande än äldre. Förklaringarna ser delvis ut att finnas i ett ökat tryck på prestationer i skolan och en hög stressnivå.¹⁰

Figur 17 Välbefinnande – Inte nöjda med livet i Västra Götaland, regiondelar 2022, %

Fråga: Hur nöjd är du på det hela taget med det liv du lever?

Källa: Hälsa på lika villkor VGR

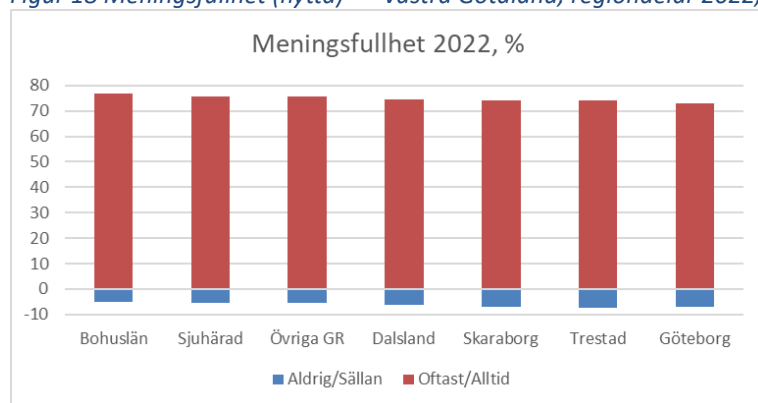
⁹ www.vgregion.se/statistik-analysportalen/halsa-och-varld/folkhalsa/folkhalsoenkaten-halsa-pa-lika-villkor/

¹⁰ olkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/psykisk-halsa-och-suicidprevention/statistik-psykisk-halsa/statistik-om-barns-psykiska-halsa/ samt folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2023/juni/kartlaggning-visar-hur-normer-krav-och-sociala-relationer-paverkar-ungas-psykiska-halsa/

Det som i ett samhällsperspektiv ofta framställs som mest framgångsrikt som höga inkomster, hög utbildning etcetera är heller inte de avgörande frågorna för mänskligt välbefinnande. Här handlar det i stället om tillräcklig och trygg inkomst, ett aktivt liv med något meningsfullt att göra, hälsa och inte minst goda sociala relationer. Ett väl fungerande samhälle kan det möjligen sammanfattas som.

Att inte bara vara nöjd med livet utan också anse att det är meningsfullt ger en vidgning av definitionen av välbefinnande som i de flesta forskningssammanhang anses viktig. Livet ska inte bara vara bra. Det ska gärna vara meningsfullt också. Samvariationen mellan de båda begreppen är stark. Invånarna i Dalsland ser sitt liv som minst lika meningsfullt som de i andra delar av regionen och färre än en av tio anser inte att de gjort något meningsfullt de senaste två veckorna (figur 18).

Figur 18 Meningsfullhet (nytta) – Västra Götaland, regiondelar 2022, %

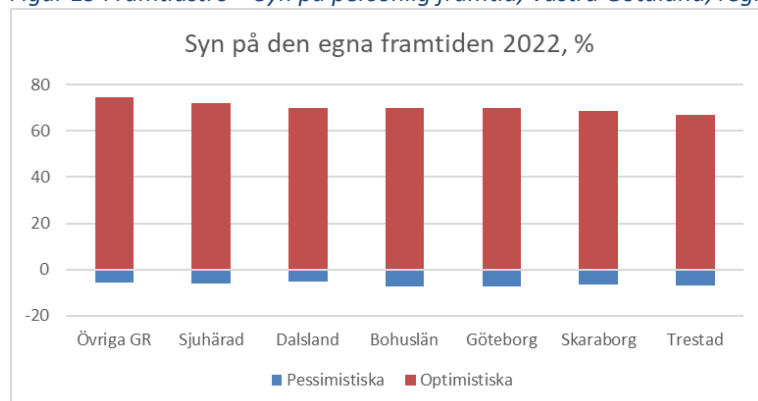

Fråga: Jag har känt att jag varit till nytta - de senaste två veckorna

Källa: Hälsa på lika villkor VGR

Även framtidstron är stark bland invånarna i Västra Götaland generellt och inte minst i Dalsland. Resultatet 2018 var också bra och uppfattades då som något förvånande. Den bild som ges av livet och framtiden i Dalsland i press och media av olika slag är oftast mer negativ. Att de positiva resultaten från 2018 upprepas visar åter att det är viktigt att skilja på en massmedial bild av vad som är framgång och ett bra liv jämfört med vad som betyder mest för invånarna själva.

Figur 19 Framtidstro – Syn på personlig framtid, Västra Götaland, regiondelar 2022, %

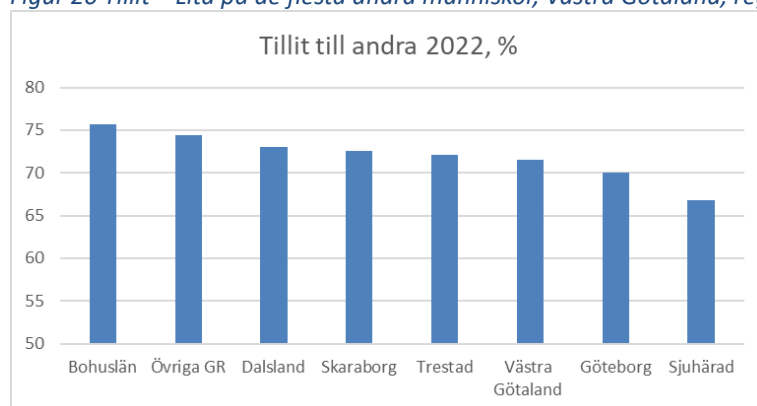
Fråga: Hur ser du på framtiden för din personliga del?

Källa: Hälsa på lika villkor VGR

Sociala relationer

Väl fungerande sociala relationer är som påpekats centrala frågor för invånarnas långsiktiga välbefinnande. Läget för invånarna i Dalsland är i nivå med den för majoriteten i Västra Götaland (Figur 20, 21 och 22). Det gäller tillit, känslan av samhörighet med andra och att ha praktiskt stöd. Få står utanför. Situationen är stabil över tid och invånarna i Dalsland ger 2022 en något mer positiv bild av sina liv generellt och i relation till andra delar av Västra Götaland än 2018. Ett undantag är att en relativt hög andel (15 procent) anger att de inte har någon att anförtro sig åt vid behov.

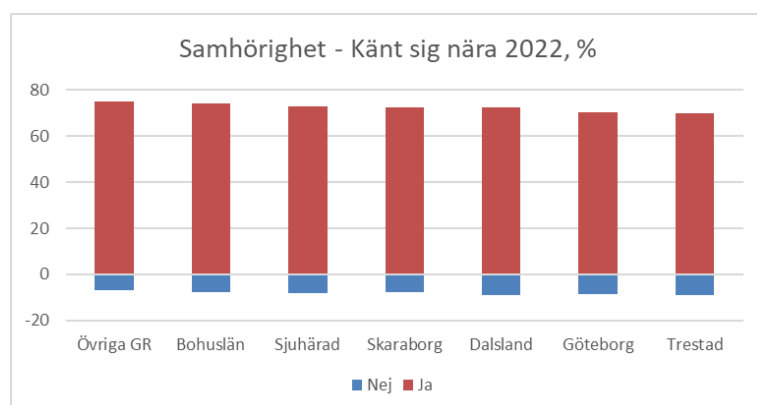
Figur 20 Tillit – Lita på de flesta andra människor, Västra Götaland, regiondelar 2022, %

Fråga: Går det att lita på de flesta människor? Svartalternativ ja/nej. Figuren visar andelen som svarat ja.

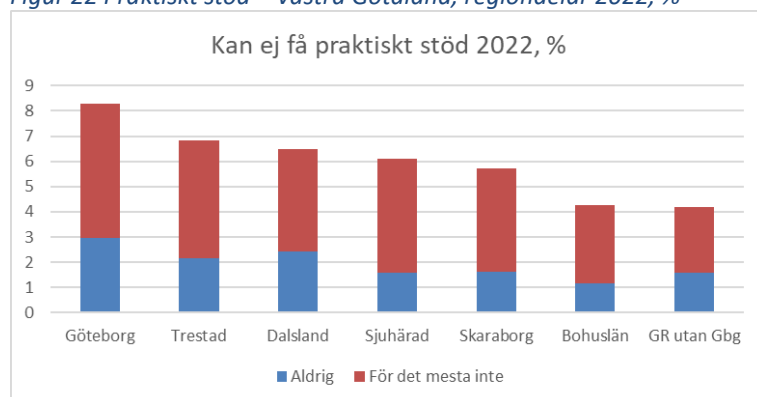
Källa: Hälsa på lika villkor VGR

Figur 21 Samhörighet (känna sig nära andra) – Västra Götaland, regiondelar 2022, %

Fråga: Jag har känt mig nära andra människor - de senaste två veckorna Källa: Hälsa på lika villkor VGR

Figur 22 Praktiskt stöd – Västra Götaland, regiondelar 2022, %

Fråga: Kan du få hjälp av någon om du har praktiska problem eller är sjuk? Källa: Hälsa på lika villkor VGR

Sammantaget är det få värden i Dalslänningarnas livssituation som sticker ut när de själva beskriver den. Den generella bilden är positiv. Förutom att färre har någon att anförtro sig åt är det också en högre andel (15 procent) som har haft svårt att betala sina räkningar. Generellt är det annars kring eller under en av tio vars situation kan beskrivas som problematisk inom de flesta områden som har stark koppling till välbefinnande som allmän hälsa, psykisk hälsa, meningsfullhet och sociala relationer.

Vid en mer detaljerad jämförelse med läget 2018 är huvudresultatet att förändringarna inom de flesta områden är små.¹¹ Invånarna bedömer sitt välbefinnande och sin hälsa som något bättre och något färre hade problem med att betala räkningar. På en stark arbetsmarknad våren 2022 var det färre som var rädda för att förlora jobbet än vid motsvarande tid 2018. Här är minskningen betydande - från närmare tolv till drygt åtta procent. De stora förändringarna gäller vilka aktiviteter Dalslänningarna ägnade sig åt 2022 jämfört med 2018. Vardagsaktiviteter som promenader, trädgårdsarbete etcetera har blivit betydligt vanligare. Fem procentenheter fler eller 22 procent gjorde dessa aktiviteter mer än 5 timmar per vecka 2022. Mer publika möten har samtidigt minskat radikalt. 40 procent fler (från 11 till 18 procent av invånarna) hade inte deltagit i någon av tretton utpekade aktiviteter 2022 jämfört med 2018. Då ingår ändå aktiviteter som att ha varit på privat fest, släktträff, offentlig tillställning under det senaste året bland alternativen. Dessa trender gäller inte bara Dalsland utan även i Västra Götaland som helhet. Frågorna har besvarats under våren respektive år och situationen med koppling till Corona-pandemin spelar givetvis in.

Sammanfattning och slutsatser

Målet för arbetet med Det goda livet är – vilket namnet skvallrar om – att stärka förutsättningarna för långsiktigt välbefinnande för invånarna i Dalsland. Delmålen för att uppnå detta finns inom fyra områden – attraktivitet, utbildning, sysselsättning och samhörighet. När vi summerar samhällsutvecklingen i Dalsland under den senaste femårsperioden utifrån de indikatorer som styrgruppen för arbetet beslutat blir huvudresultatet att en hel del har gått i rätt riktning men också att de grundläggande problemen består.

Attraktiviteten för invånare och företagande är fortsatt låg med färre invånare, en allt äldre befolkning och färre jobb. Den vanligaste åldersgruppen är i dag 73 år. Jobben i Dalsland har fortsatt minska under ett 20-tal som så här långt inneburit en stark tillväxt i många andra delar av Västsverige. Att arbetsmarknaden utvecklats svagt även i Trollhättan/Vänersborg lättar inte heller upp situationen. Å andra sidan har andelen som är beroende av olika former av bidrag för sin försörjning minskat snabbt liksom arbetslösheten samtidigt som andelen sysselsatta har ökat. Bakgrunden till dessa motstridiga resultat är dock till en del färre invånare i aktiva åldrar. Minskningen till trots är situationen för kommunerna i Dalsland fortsatt mer bekymmersam än den för de flesta andra kommunerna i Västsverige. Det gäller inte minst de tre med flest invånare – Åmål, Mellerud och Bengtsfors.

Även på utbildningssidan går det att se en positiv trend. Fem av sex kommuner har fler som är godkända för gymnasiestudier efter grundskolan i dag än vid förra mätperioden och värdena är för de flesta relativt bra jämfört med andra kommuner i regionen. En process har också påbörjats för att

¹¹ För data se - <https://www.vgregion.se/statistik-analysportalen/halsa-och-varld/folkhalsa/folkhalsoenkaten-halsa-pa-lika-villkor/>

öka antalet utbildningsplatser i landskapet vid Campus Dalsland. De första egentliga utbildningarna kommer att starta hösten 2023. Skillnaden i utbildningsnivå mellan kvinnor och män är samtidigt dramatisk i Dalsland och i många andra kommuner i Västsverige. Utbildningsnivån i Dalsland ligger också generellt långt under snittet för Västra Götaland och ökar långsammare i åldrarna 35 till 44 år där strukturen i någon mån cementeras. Dalsland delar dock den situationen med många kommuner med en liknande bakgrund och som inte har regionala servicefunktioner inom vård och utbildning.

När vi avslutningsvis studerar hur invånarna själva ser på sina liv blir resultatet genomgående mer positivt. Andelen som är nöjda med livet och tycker det är meningsfullt är hög. De som är mindre nöjda eller inte anser att de har gjort något meningsfullt är få – runt en av tio. Värdena är bra också i förhållande till många andra delar av regionen och då inte minst de för Göteborg och Trestad. Framtidstron är minst lika stark som i övriga delar av Västra Götaland. En viktig slutsats när dessa resultat nu upprepas är att det gäller att skilja på det som dagligdags och massmedialt anses som önskvärt, värdefullt och viktiga framtidsmål, något som ofta mäts i högre utbildning, hög inkomst, karriär etcetera och ställa det i relation till hur människor själva värderar olika förhållanden i sina liv. Forskningen är i sina huvuddrag överens om resultaten som stavas en tillräcklig inkomst, god hälsa, något meningsfullt att göra och inte minst bra sociala relationer. När vi analyserar indikatorerna för sociala relationer så som tillit, samhörighet och praktiskt stöd är värdena för Dalsland även här i linje med andra delar av Västra Götaland. Att de dessutom ofta är på en bra nivå är givetvis viktigast.

I matrisen nedan görs ett försök att sammanfatta utveckling och läge för de indikatorer vi har kunnat mäta i genomgången av samhällsutvecklingen enligt den valda modellen. Placeringen av indikatorerna blir delvis subjektiv. Områden med en bra utveckling men där läget fortsatt är bekymmersamt vid en jämförelse med Västsverige 55 kommuner har placerats i läge dåligt även om talen historiskt sett kan vara relativt bra.

Figur 23 Sammanfattning av resultaten i matrisform

Utveckling	Läge	Dåligt	Ok	Bra
Positiv		Försörjda ersättningar Arbetslöshet Sysselsättning	Godkända grundskola	Välbefinnande
Oförändrad		Fastighetspriser Jobbutveckling Utbildningsplatser	Praktiskt stöd Turism Näringslivsstruktur Utbildningsnivå	Framtidstro Meningsfullhet Tillit
Negativ		Befolkningsutveckling		

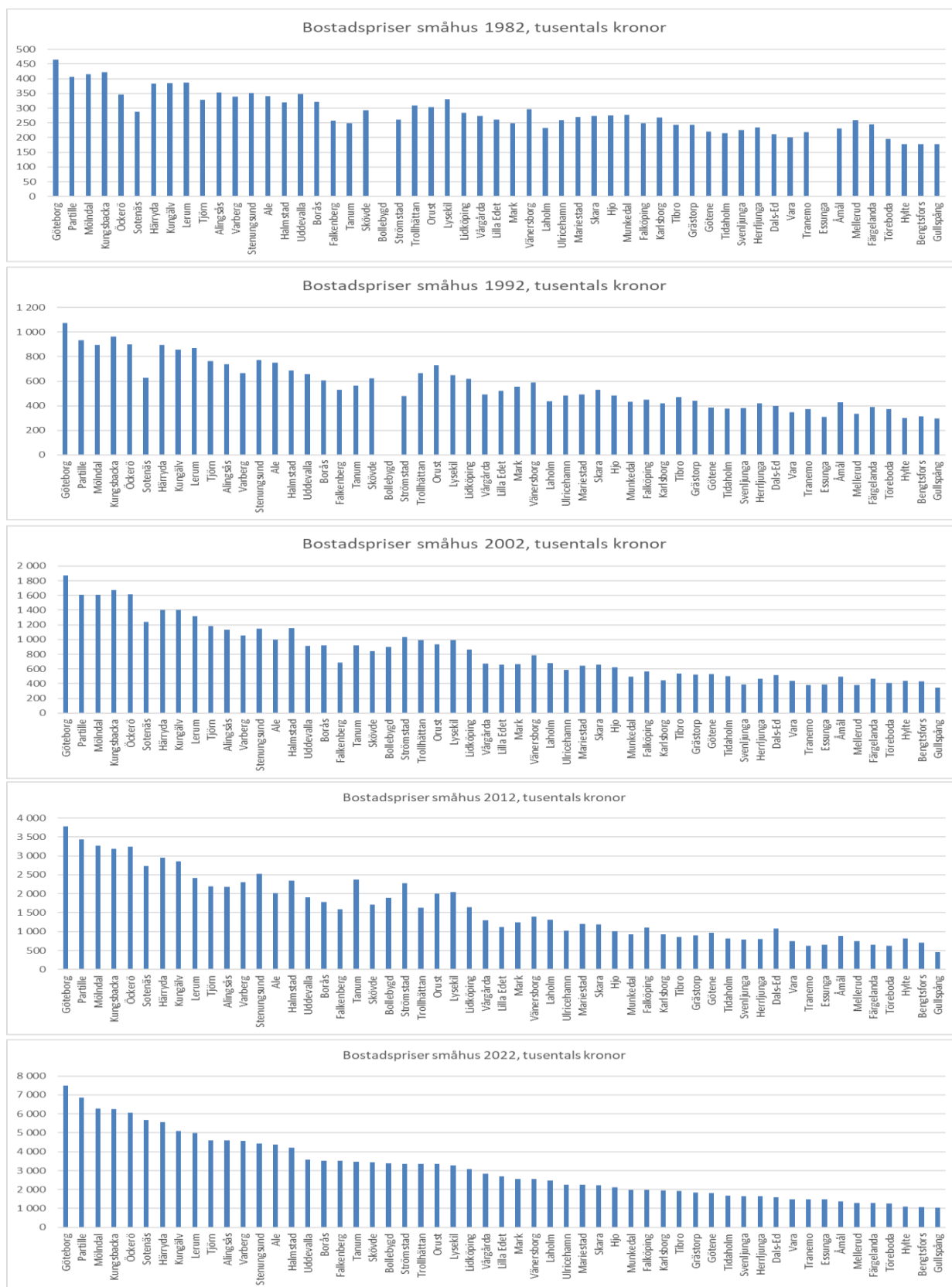
Slutsatser för det fortsatta arbetet

Några övergripande slutsatser kan dras för det fortsatta utvecklingsarbetet inom ramen för Det goda livet i Dalsland. Attraktivitet och jobbskapande är uppenbart avgörande frågor för att på sikt vända den svaga strukturella utvecklingen. Bra utbildningsresultat, fler utbildningsplatser, att ligga långt framme när det gäller digitalisering och ett fokuserat arbete för att samlat utnyttja landskapets mycket starka förutsättningar inom bioekonomi utgör huvuddelar i planen och framstår som kloka prioriteringar. För att möjliggöra detta bör det samhälleliga stödet när det gäller kunskaps- och kompetensförsörjning vara väl organiserat och starkt. Andelen kvalificerade tjänster är låg i

landskapet. Det fokus som finns på att stärka grundläggande strukturer och på utvecklat samarbete mellan kommunerna och mellan kommuner, region och stat bör ses som en förutsättning för att lyckas. En utredning som ser över förutsättningarna för mer gemensam samhällsservice i Dalsland genomförs under 2023. Stat och region behöver dessutom även fortsatt prioritera Dalsland. Inte minst för stärkt attraktivitet och fler jobb.

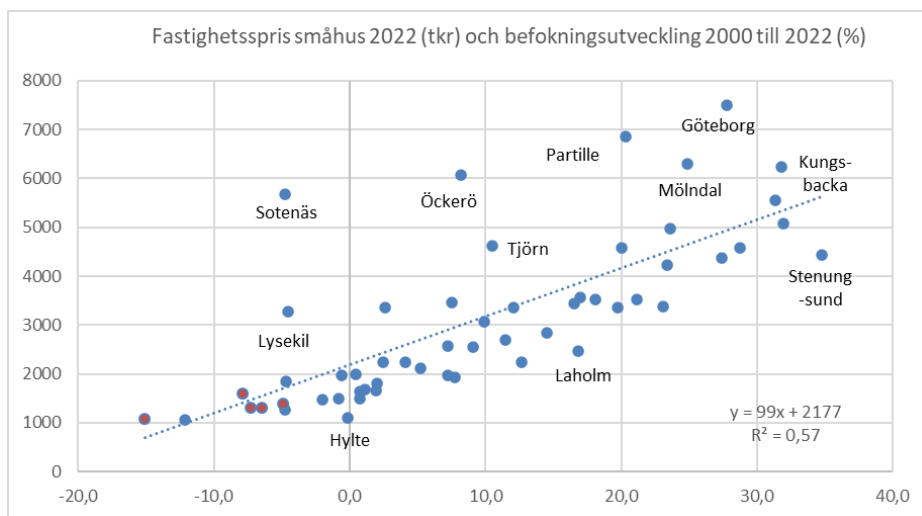
Förståelsen i samhället behöver samtidigt öka för hur förutsättningarna för ett bra liv ser ut för invånarna på ett personligt plan och inte blanda samman dessa med utvecklingsmål satta för att skapa ökad ekonomisk tillväxt. Något som ofta är fallet. Invånarna i Dalsland lever generellt ett bra liv, de ser det som meningsfullt och har framtidstro. De har bra sociala relationer. Frågan om ensamhet (om en har någon att anförtro sig åt när det behövs) var inte med bland huvudindikatorerna i denna första upplaga. Den bör ingå i kommande version. Inom området ofrivillig ensamhet finns initiativ och vilja att agera både från Västra Götalandsregionen och från kommuner i Dalsland. Ytterligare insatser för att testa lösningar inom social hållbarhet och folkhälsa kan vara en väg att stärka välbefinnandet för fler.

APPENDIX – Bostadspriser 1982 till 2022

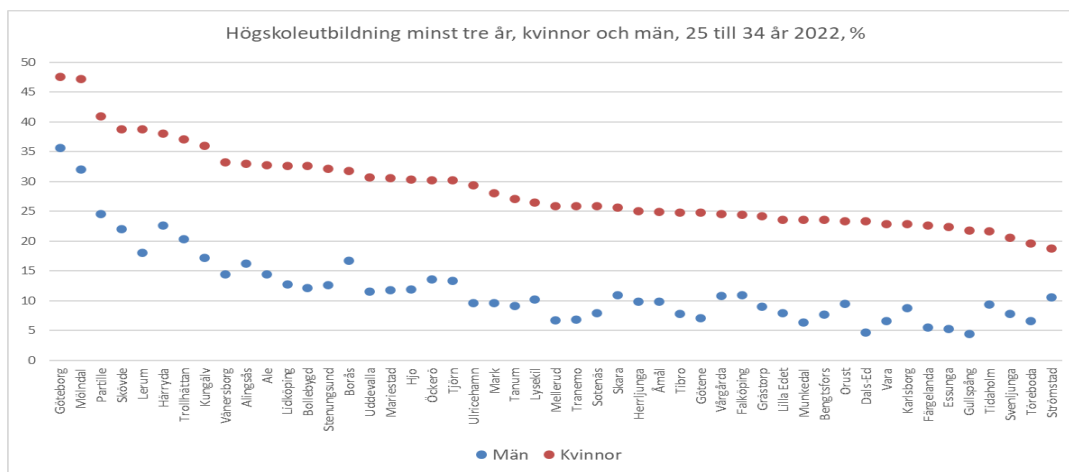

Samtliga figurer sorterade efter bostadspriser 2022. Kommuner med låga värden relativt ranking i figur för tidigare år har ökat sin attraktivitet. Kommuner med höga värden tidigare har minskat sin. Skillnaderna mellan kommunerna har ökat över tid. Några "ökommuner" har blivit relativt sett mer attraktiva.

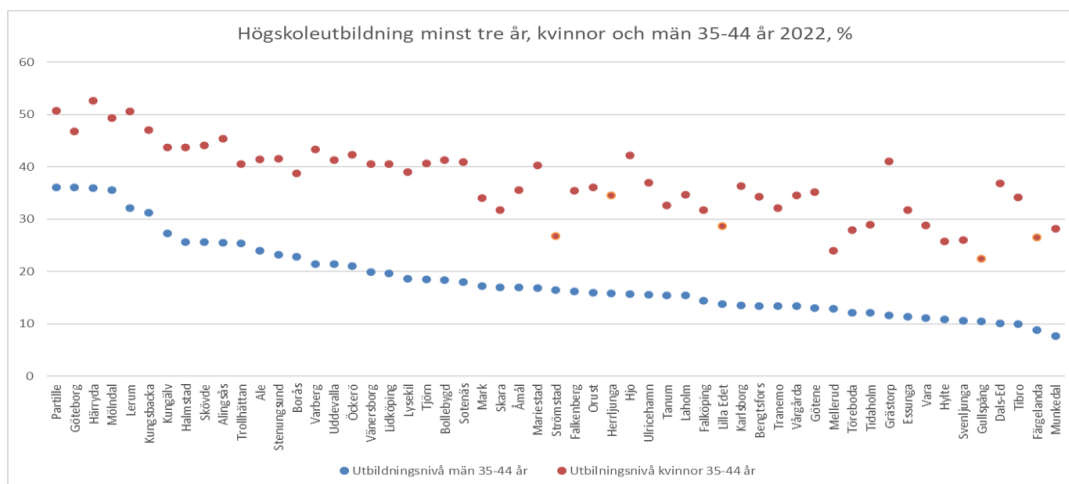
Samvariation mellan boendepriiser och befolkningsutveckling. Kommunerna i Dalsland har röd markering. Mycket stark samvariation där "ökommuner" efter Västkusten sticker ut med mer positiva värden än väntat tillsammans med kommunerna i och runt centrala Göteborg. Några mer perifera platser i Halland och Stenungsund är bland de som avviker något mer med sämre värden än väntat.

Källa: SCB

Källa: SCB

Källa: SCB

VGR Analys 2023:41
Avdelningen för Samhällsanalys
Koncernstab Regional utveckling
Kontaktperson: Tomas Ekberg

